

Septembrie 1992

SERIE NOUĂ

Carnet

an I, nr. 1

apare lunar

20 lei

literar

Publicație a P.N.Ț.C.D. Buzău

Redactor coordonator : Sabin Orcan

PETRE ȚUȚEA

*" Cine nu e de stînga
pînă la 30 de ani
n-are inimă;
cine e de stînga
după 30
e ... cretin ! "*

8

PETRE ȚUȚEA:

*" Cine nu e de stînga
pînă la 30 de ani
n-are inimă;
cine e de stînga
după 30
e ... cretin ! "*

● *Interviu cu BANU RĂDULESCU, scriitor, fost deținut politic, redactor șef al revistei "MEMORIA" ●*

UN MARE VORBĂREȚ...

- *Domnule Banu Rădulescu cum a fost prima întâlnire cu Petre Țuțea?*

- L-am cunoscut într-o împrejurare tristă și pentru ei și pentru mine: în "duba" care ne ducea, în '49, de la Jilava - pe mine la Caransebeș, pe el la Ocnele Mari. Eu eram student în ultimul an la medicină cînd am fost arestat, în august '48. Tot cam prin epoca aceea a fost închis și domnul Țuțea. Și, după un an, într-o zi frumoasă de primăvară, spre sfîrșitul lunii martie, am fost aduși de la Văcărești la Jilava, unde am stat foarte puțin, pentru că ne așteptau deja garniturile de tren, chiar în apropierea închisorii. În "duba" care ni se "rezervase", au intrat mai întii bătrînii și bolnavii, apoi noi, cei mai în putere. Nu știți cum arată o "dubă", și e mai bine să nu aflați niciodată. E un vagon blindat, cu mici băncuțe laterale, foarte înguste, pe care abia putea să stea un rînd de deținuți. Era deci o înghesuială teribilă. Domnul Țuțea se

așezase pe o băncuță, iar eu am nimerit în rînd cu marginea pachetului de mijloc. Mă împingeau alții din spate, și atunci am fost nevoit să înaintez ca un "cocostîrc", proptit cu mîinile de perete, ocrotindu-l astfel pe domnul Țuțea, ca să nu cad peste el. Și așa am stat în picioare o zi și o noapte... Trenul mai oprea din cînd în cînd prin stații, și era tras ore întregi la marginea gărilor, să nu ne vadă lumea. Un drum infernal! Dar pe care aproape nu l-am simțit, pentru că din acel moment a început prietenia mea cu Petre Țuțea...

- *Ți plăcea mult să vorbească?*

- Da, întreba puțin, mai mult el vorbea, fiindcă era un mare vorbăreț! Și pentru mine a fost o adevărată revelație. Nu

auzisem pînă atunci de Petre Țuțea, care ținea de strălucita generație a României dintre cele două războaie. Generație pe care comuniștii au făcut-o praf după ce au venit la putere. Oricum, cam așa a fost prima mea apropiere de omul Țuțea. Apoi pe el l-au coborît la Ocnele Mari, pe mine la Caransebeș. Pe urmă am fost dus la Pitești, unde am intrat direct în "moara de suflete" a reeducării. M-am eliberat în 1954. Domnul Țuțea se eliberase mai înainte, dar a fost rearestat - în total a făcut vreo 13 ani de închisoare!

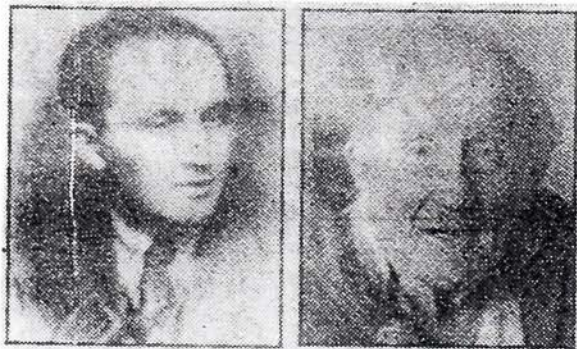
NUI SE DĂDEA VOIE SĂ SEMNEZE !

- *V-ați revăzut mai tîrziu...*

- Ne-am reîntîlnit întimplător, la Uniunea Scriitorilor, la restaurantul unde luam masa amîndoi. Între timp, eu devenisem membru al Uniunii, prin anii aceia de oarecare deschidere, 1965-1970, cînd Ceaușescu a mai liberalizat puțin viața literară. Și atunci ni s-a permis și nouă să scriem, să răzvim ca scriitori. Dar domnul Țuțea, săracul, era doar tolerat la Uniunea Scriitorilor. Nu era membru, deși ar fi fost îndreptățit - lucru care ne-a scandalizat pe mulți. E adevărat, dacă ar fi să vă citez operele lui scrise, mi-ar fi greu s-o fac... Era un om plin de planuri, de proiecte, unele foarte interesante, dar greoi la scris.

- *N-a finalizat nici unul?*

- Aprăpe. Asta și din cauza bolii de care suferea. Cînd locuia aici, în București, undeva pe lîngă Cișmigiu, la ultimul etaj al unui bloc de pe strada Șipotul Izvoarelor, și mă duceam la el acasă, mă mai consulta în diverse probleme de sănătate, ca reumatismul și altele. Doctor fiind (înu luasem între timp licența în medicină), mi-am dat repede seama că s-a îmbolnavit de parkinson, o

Deci arestarea... S-a dat o dublă decizie de haimanaua asta, Gheorghiu-Dej: una de destituire și alta de arestare (era ministrul Economiei naționale). Din '48 pînă în '53 am făcut... pușcărie... administrativ; din '53 pînă în '56 am fost liber; pe urmă arestat din nou pînă în '64, cînd ne-au grațiat. Dar uite ce vreau să vă spun eu, și vă rog să o luați ca atare: nu-mi pot face autobiografia, fiindcă nu mă interesează trecutul meu, pe care îl detest! N-am nimic comun cu mine în trecut. Știți cînd începe viața mea? Acum, cînd vorbesc cu dvs... Și așa mereu. Trăiesc ca să scap de amintirile grețoase care punctează existența mea; trăiesc ca să mă detașez – principiul actualității. Ca să scap de obsesia trecutului dramatic, contorsionat, dezgustător pe anumite laturi, nu-i așa, și neomenesc – mă situez în principiul actualității. V-am spus: nu fac biografie, ci autobiografie, trăiesc principiul actualității permanente... Eu am fost Petre Țuțea...

" ÎNTRE DUMNEZEU ȘI NEAMUL MEU "

boală foarte gravă, care a evoluat lent, dar îl împiedica la scris... Și mi-aduc aminte de un episod destul de nostim. Auzind eu că Barbu Brezianu pregătește o monografie Brâncuși", pentru care adună diverse amintiri despre marele sculptor, și vorbindu-i domnului Țuțea despre asta, mi-a spus într-o zi: "Mă doctore, eu l-am cunoscut bine pe Brâncuși, am fost și la el acasă cu Haig Acterian"... Atunci l-am rugat: "Domnule Țuțea, scrieți ceva în legătură cu asta". Bineînțeles că Barbu Brezianu a vibrat imediat la ideea că scrie Petre Țuțea... După cîtva timp, m-a chemat să-mi arate textul: era imposibil de citit, rînduri întregi tremurate, ilizibile! Ne-am chinuit împreună, ore întregi, să recuperăm textul. Eu citeam, el mă corecta – "aci virgulă, aici

cu semnele ortografice, să cadă exact unde trebuie. Și în sfîrșit, textul reconstituit a și apărut în cartea lui Brezianu, dar semnat Petre Boteanu (de la satul natal), pentru că domnului Țuțea nu i se dădea voie să sîmneze.

ÎL AMUZA CĂ CINEVA, ORICINE, SE ÎMPROPRIETĂREȘTE CU GÎNDURILE LUI...

- Aveți multe amintiri cu Petre Țuțea?

- Sigur. Eu l-am iubit foarte mult, și între noi era, în ciuda

diferenței mari de vîrstă, "une amități amoureuse" – cum se spune. Îmi pare foarte rău că n-am înregistrat multe din conversațiile cu el. Ar fi fost o adevărată comoară acum! Multe lucruri le-am reținut însă în memorie, altele le-am și notat. Domnul Țuțea te surprindea, aproape la fiecare judecată formulată, cu ceva aparte. Sărea din matca obișnuitului...

- Era un solitar?

- Nu. Era un om foarte prietenos, foarte generos. Dăruia orice, tuturor. La un moment dat l-am și certat: "Ce faceți, domnule Țuțea, dați cartea cutare, dați manuscrisul cutare?" Și în jurul lui roiau, să știți, nu numai oameni cumsecade: erau mulți care îl iacitau la povestit, ca pe urmă să speculeze ei înșiși, ca și cum ar fi fost propria lor gîndire! El știa asta, și într-un fel chiar îl amuza că cineva, oricine, se "improprietărește" cu gîndurile lui. N-avea egoismul gen "eu am spus, eu am făcut".

- Nu are oare acum, după moarte, mai mulți prieteni decît în timpul vieții?

- Mult mai mulți decît cînd domnul Țuțea se chinuia cu destulă sărăcie, căci avea o pensie foarte mică. Adevărat, i-o mai suplimenta Uniunea... Dar cînd n-a mai putut să meargă, rămăsese aproape singur. Mai treceau cîtiva pe la el, dar cam aiți.

Sabin Orcan

continuare în pagina 10

PETRE ȚUȚEA

urmare din pagina 9

Știu că era scriitoarea Sanda Diaconescu care îi ducea mâncare cu sufertaşul. L-au mai ajutat și niște vecini, o familie Diaconu. Și femeile de serviciu de la Uniune îl mai îngrijeau – dar le plătea pentru asta! Domnul Țuțea a fost un om modest. Garsoniera în care stătea, sărăcăcios mobilată, era însă mereu primitoare.

NU ERA CU PARTEA, ERA CU ÎNTREGUL!

– A fost un luptător domnul Țuțea?

– În închisoare a fost un om dirz, ș-a opus reeducării, dar n-a fost un luptător gratuit, să iasă în față și să provoace. Și-a păstrat demnitatea și ținuta aceea care valorează infinit mai mult decât agresivitatea.

– Vorbea politică?

– Da, dar nu cu parti-prisuri. Nu se sfia să-și spună gândurile, dar nimic vehement.

Avea o viziune ieșită din zona partizanatului de o anumită culoare. Făcea o politică suverană – ca Platon sau Aristotel. O

politică de principii, globală, care nu se lovea de nimicuri curente. El extrapola evenimentul politic, generaliza pe tema lui, nu îl vina cu orice preț. Pentru că domnul Țuțea nu slujea o fracțiune a societății. Partidul ce e? O parte, nu? Ei, Petre Țuțea nu era cu partea, el era cu întregul!

se raporta niciodată la nimicurile politice de zi cu zi. Că unul are în politică strabism, altul guturai, nu? Pe domnul Țuțea nu-l interesa accidentul, ci permanența.

– Circulă foarte multe anecdote despre și de Petre Țuțea!

– Vedeți, un om nu trebuie să te copleșească neapărat cu multe idei. Ceea ce contează e ca valoarea lui să se focalizeze pe ceva. Petre Țuțea era un credincios, îl iubea pe Dumnezeu, fără să fie un practician care să meargă la ritualul bisericesc duminică de duminică. Dar Dumnezeu era reperul în absolut al ideilor și comportamentului lui.

– Era un optimist?

– Da. Adică un om care a trăit

cu Socrate, care n-a scris nimic, dar a intrat în istorie prin ceea ce a scris despre el Platon. Așa se va întâmpla probabil și cu Țuțea. Deocamdată, îi sînt adunate gândurile împrăștiate ici și colo – "varia" – și e bine că au început deja să apară cărți despre Țuțea și chiar, sporadic, în diferite reviste. Multe se vor dovedi poate repetiții, dar vor întări profilul gândirii lui. Și nu e rău că i se spun și gândurile, dar și partea anecdotică, ținînd de fapt de experiența lui umană. Trebuie cunoscute toate. Ce atrage la domnul Țuțea? În primul rînd, franchetea, spontaneitatea, limbajul lui firesc, deloc

prețios și, de ce nu, umorul în care îmbrăca miezul serios. Tineretul e atras de Țuțea tocmai pentru prospetimea lui. Și el și-a iubit enorm poporul și pe Dumnezeu. Cu toate că îl acuză unii că a fost "de dreapta"! Dimpotrivă, a fost "de stînga" la început. Avea chiar o frază celebră despre asta: "Cine nu e de stînga pînă la 30 de ani n-are inimă; cine e de stînga după 30 e cretin!" Un diagnostic extraordinar de precis.

– De ținut minte...

– Sigur, dacă vrei, din fiecare frază a lui Țuțea poți face un aporism. Și cineva o să și facă asta probabil. Pentru că există nevoia unei schimbări de gîndire. Oamenii s-au săturat să se mai prefacă, nu mai vor să "dea nas" cu contrafaceri și să suporte minciuna. Pentru că omul trebuie să vadă lucrurile așa cum sînt ele date, și apoi să judece.

– Își amintea de închisoare?

– Nu! Îmi spunea că a suferit destul, și schimba vorba...

– Vroia să uite?

– Mai degrabă să ierte.